

OTEC PÍŠE SVOJÍM DEŤOM. DETI PÍŠU O OTCOVI

08.08.2015

Úvahy o charizmatickej identite saleziánov dona Bosca

Dnes viac ako včera a zajtra viac ako dnes existuje veľké nebezpečenstvo, že sa pretrhnú živé väzby, ktoré nás držia zjednotených s donom Boscom. Od jeho smrti uplynulo viac ako sto rokov. Generácie saleziánov, ktoré s ním boli v kontakte a poznali ho zblízka, už odišli. Časová, geografická i kultúrna vzdialenosť od zakladateľa sa zväčšuje. Chýba duchovné ovzdušie a psychologická blízkosť, ktorá nám umožňovala spontánne sa odvolávať na dona Bosca a jeho ducha – a stačil iba pohľad na jeho fotografiu. To, čo nám bolo odovzdané, môže byť stratené. Ak sa vzdialíme od zakladateľa, vybledne naša charizmatická identita a zoslabnú aj väzby k jeho duchu. A ak neoživíme svoje vlastné korene, ocitáme sa v nebezpečí, že nebudeme mať ani budúcnosť, ani domovské právo, dôvod na existenciu. (don P. Chavez)

Zostavil: don Pavol Grach, SDB

Milá saleziánska rodina, na Morave, v Čechách a vôbec všade!

Veľmi nečakane a prekvapivo prišlo ešte v minulom roku pozvanie, aby som si pripravil a predniesol nejakú saleziánsku tému pri príležitosti osláv 200-stého výročia don Boscovho narodenia. Hoci som mal to šťastie pobudnúť niekoľko rokov na Valdoccu a ponoriť sa trochu viac do saleziánskych prameňov, vôbec sa nie som nejakým odborníkom v tejto oblasti ... Ak by ste teda očakávali nejaké veľké a odborné pohľady, tak pokojne očakávajte ďalej, určite sa raz niekto nájde. Neprišiel som vám tu «prednášať», ale prišiel som sem, «aby som sa s vami podelil o niečo, čo už dlho nosím vo svojom srdci». A kde, komu to povedať v tom bežnom živote, aj tak vás nikto veľmi nepočúva ... A tu zrazu táto pozvánka na Velehrad, zhromaždená saleziánska rodina ... tak by som sa chcel s vami podeliť o dva problémy, ktoré ma trápia a pevne verím, že trápia aj vás – keď nie, tak sa pokúsím, aby vás trápili - veď je to krajšie keď sa trápime spoločne, ako každý sám. Pozrime sa teda najprv na tieto dve skutočnosti a na základe nich pochopíte, **prečo je tak dôležité vedieť, že don Bosco bol otec**, ktorý písal svojim deťom a tiež, že saleziáni počas jeho života i po jeho smrti písali o ňom ako o svojom milovanom otcovi. Ba ešte viac – možno pochopíme, čo to konkrétne znamená tá **nutnosť oživiť naše korene, aby sme mali budúcnosť, domovské právo v Cirkvi a vo svete, aby sme mali dôvod existencie**, ako o tom písal don P. Chávez v roku 2006 (*Da mihi animas*, ACG 394)

1. Charizma saleziánov dona Bosca v súčasnom svete

Nikto nemôže poprieť naše saleziánske dejiny. Synovia dona Bosca sa rozišli po celom svete – Južná Amerika, kresťanská katolícka Európa, Blízky východ, Ázia, Afrika a napokon aj Oceánia. Saleziánske diela prenikli celý svet, prinášali niečo zaujímavé, nové, veselé, radostné. Časy zaiste nie ľahké, ale časy veľkého rozmachu a slávy.

Treba však povedať, že táto originalita vynikala na pozadí takej prísnejšej a vážnejšej tváre Cirkvi. Saleziáni originálnym spôsobom spojili nábožnosť a veselosť, uprednostnili dobrotu a láskavosť sv. Františka Saleského pred vážnosťou a prísnosťou.

V druhej polovici XX storočia však skrze II. Vatikánsky koncil celá Cirkev nadobudla črty sv. Františka Saleského. A tu sa istým spôsobom skončila **tá výrazná novosť a originalita saleziánov dona Bosca**. Dnes mnohé spoločenstvá i diecézni kňazi majú črty láskavosti, dobrotu, uvedomili si nutnosť venovať sa mladým a veľmi často robia vynikajúco. Do tohto všetkého

vstúpil aj fenomén poklesu povolání k zasvätenému životu a tak saleziánska charizma už nežiari tak ako tomu bolo na konci XIX a v prvej polovici XX storočia. V niektorých tradičných kresťanských krajinách sú saleziánske domy už úplne vyhasnutými hviezdami, veľké školy a dvory len pripomínajú dávnu slávu. Máme ešte čo povedať Cirkvi? Alebo sme už povedali a to stačí? Budeme sa len chváliť tým, že don Bosco a prvé generácie saleziánov stáli pri premene Cirkvi a dali toľko Cirkvi ... a dnes?

Je tu však aj druhý jav, ktorý môžeme badať. Vo veľkom spoločenstve Cirkvi sa objavili **tendencie** niektorých skupín a osobností, **ktoré začali spochybňovať smerovanie Cirkvi, ktoré sa nadobudlo po II Vatikánskom koncile**. 50 rokov po Koncile sa totiž nevidia očakávané výsledky, nejaký evidentný návrat veľkých ľudských spoločenstiev do katolíckej Cirkvi. A tak vznikli dve tendencie: jedna skupina hovorí, že napriek II Vatikánsky koncil mal revolučnejšieho ducha než je to vyjadrené v spisoch a preto **treba ísť s reformami ďalej**, ešte viac a radikálnejšie sa prispôbiť svetu, treba konať podľa «ducha koncilu», **čo v preklade znamená byť otvorený na všetky prispôsobenia sa duchu dnešnej doby**. Je tu však aj opačná tendencia. Druhá skupina ľudí zase vidí túto situáciu ako odklon od disciplíny a vnútorného života viery a vznikajú ultra-katolícke a rigorózne spiritualistické spoločenstvá, ktoré sa opäť boja a separujú od sveta a od pochopenia a prijatia ľudského, chcú byť «len duchovné».

Benedikt XVI k tejto situácii veľmi jasne píše: *Kto očakával, že sa týmto základným «áno» modernému veku stratia všetky napätia a že sa takto uskutočneným „otvorením voči svetu“ všetko premení na čistú harmóniu, ten podcenil vnútorné napätie a zároveň tiež vnútorné protirečenia samotnej modernej doby; podcenil nebezpečenstvá, ktoré so sebou prináša krehkosť ľudskej podstaty ... Tieto nebezpečenstvá spojené s novými možnosťami a novou mocou človeka nad hmotou a nad sebou samým nezmizli, ale naopak nadobúdajú nové rozmery: pohľad na súčasné dejiny to jasne potvrdzuje. Cirkev aj v našej dobe zostáva „znamením odporu“ (Lk 2,34) – Ján Pavol II., ešte ako kardinál, nie bezdôvodne dal tento názov duchovným cvičeniam, ktoré kázal v roku 1976 pápežovi Pavlovi VI. a rímskej kúrii. Úmyslom koncilu teda nemohlo byť zrušenie protirečenia medzi evanjeliom a nebezpečenstvami a omylmi človeka. Zámerom Koncilu bolo zbaviť sa mylných alebo zbytočných konfliktov, ktoré zabraňovali predstaviť tomuto nášmu svetu požiadavky evanjelia v celej ich veľkosti a čistote. Krok, ktorý koncil urobil v ústrety modernému svetu, a ktorý bol dosť nepresne označovaný ako «otvorenie sa voči svetu», je trvalou súčasťou večnej problematiky vzťahu medzi vierou*

a rozumom, ktorá počas celých dejín vyvstáva stále v nových formách¹. Zostávajú nám teda tieto dve otázky:

- Ako duchovní dedičia dona Bosca, čo chceme dať Cirkvi dnes, akým spôsobom budeme orientovať našu spiritualitu – pridáme k večným kritikom a rozšafným reformátorom Cirkvi, ktorí sa nadejajú odstrániť protirečenie medzi svetom a evanjeliom

alebo

- začneme raziť cestu tvrdej a náročnej spirituality, ktorej poprieme celé dedičstvo humanistickej teologickej tradície, ktorá sa začala vo sv. Františkovi Saleskom v roku 1600?

Ako asi tušíme, oba tieto extrémny nie sú dobré. Existuje tretia cesta? Ako ju pomenovať a ako ju zdefinovať? V čom spočíva jej aktuálnosť, jej originalita?

2. Originalita a kontinuita svätosti dona Bosca

Tak ako celý kresťanský život viery aj svätosť – okrem všelijakých iných definícií – je štýl života. Ak človek ako kresťan žije podľa viery nadobudne istý štýl života uprostred sveta². Ak kresťan uskutoční svoju svätosť, robí to vždy nejakým štýlom. Tento štýl sa dá všelijako pozorovať a katalogizovať, podľa našej požiadavky a predstavy. Chcel by som vám teda povedať, že v dejinách Cirkvi Duch svätý vyformoval rôzne štýly svätosti: svedkov až po preliatie krvi – mučeníkov, starostlivých pastierov, vynikajúcich učiteľov.

Z obrovského zástupu svätých by som chcel osobitne upozorniť na dva prípady, ktoré v sebe obsahujú prvky svätosti blízke našej charizme. Vrátime sa teda do dávnych čias, do IV storočia a tam nájdeme **sv. Bazila Veľkého** a **sv. Gregora Naziánskeho**. Slávime ich spoločne 2. januára. Obaja boli veľkí svätci a biskupi, jeden v Cézarei (v Turecku) a druhý v Konštantinopole. Prečo majú spolu sviatok? Započúvajme sa do svedectva sv. Bazila, ktorý si spomína na svoje študentské časy, ktoré prežil spolu s Gregorom³:

1 Benedikt XVI., *Prihovor k členom rímskej kúrie z príležitosti vianočných sviatkov*, 22.12.2005.

2 Pre náročnejších odkazujeme na dielo *Le christianisme comme style. Une manière de faire de la théologie en postmodernité*, deux volumes, CF, 260 et 261, Paris, éd. du Cerf, 2007.

3 Posvätné čítanie liturgie hodín na 2 januára.

Túžba po vedomostiach nás viedla do rozdielnych krajín, ako keď sa tok nejakej rieky rozdvíja pri prameni, ale znova sme sa zišli, akoby dohovorení, v Aténach, v skutočnosti to však bolo Božie riadenie. Mali sme spoločnú túžbu, k filozofii, ktorá nás oboch zaujala. Vtedy sme už boli jeden pre druhého všetkým: bývali sme pod jednou strechou, jedli sme pri jednom stole, spoločne sme pracovali. Mali sme jeden a ten istý cieľ a naša túžba nás spájala zo dňa na deň vrúcnejšie a pevnejšie. Viedla nás rovnaká nádej na získanie vedomostí, čo ináč budí medzi ľuďmi najväčšiu závisť. Medzi nami však závisť nebola, ale zápolenie sme si cenili. **A súperili sme nie v tom, kto z nás bude prvý, ale kto dopraje prvenstvo druhému**, lebo každý pokladal slávu druhého za svoju. Zdalo sa, akoby v oboch bola jedna duša, ktorá oživuje dve telá. Aj keď nemožno vôbec veriť tým, čo tvrdia, že všetko je prítomné vo všetkom, nám možno pokojne veriť, že sme boli každý v tom druhom a pri druhom. **Obaja sme sa namáhali a usilovali len o jedno, o čnosť a život pre budúcu nádej**. A tak sme sa pripravovali vystáť sa z tohto sveta prv, ako ho budeme musieť opustiť. Toto sme mali pred očami a podľa toho sme usmerňovali svoj život i celú svoju činnosť: riadili sme sa Božími prikázaniami a **jeden druhého povzbudzovali v úsilí o čnostný život**. A nech to nik nepokladá za vystatovanie, keď poviem, že sme **boli jeden pre druhého normou a pravidlom na rozlišovanie dobra a zla**. A kým iní majú všelijaké prímenia, či už po rodičoch alebo si ich sami získali svojou prácou a úsilím, pre nás existovala len jedna veľká vec a veľké meno: byť a menovať sa kresťanmi.

Nachádzame tu **svätosť prepojenú, integrovanú priateľstvom**. Spoločný cieľ, spoločné štúdium – vzájomná pomoc. Duchovná, hmotná, intelektuálna. Mnohokrát vidíme svätosť ako nejaký individuálny čin, výsledok, svätec ako samostatný hrdina, prípadne vodca, ktorého všetci nasledujú. Dôležité je, aby dvaja svätci žili spolu v priateľstve – to nie je vždy jednoduché. Nepodarilo sa to ani sv. Pavlovi s Barnabášom a so sv. Petrom a toľkí iní svätý, ktorí nedokázali byť svätými spolu.

Aj druhý príklad – veľmi známy – sa nachádza na prelome IV a V storočia: **sv. Monika a sv. Augustín**. Dvaja svätci: matka a syn – a tu sme opäť veľmi blízko k našej charizme. Svätý Augustín píše⁴,

že za svoju spásu ďakuje úprimným slzám, ktoré každý deň ronila jeho matka. Vo svojom asi najvýznamnejšom diele, vo Vyznaniach, spomína slová istého biskupa, ktorý odpovedal jeho matke: „Chod' už, lebo ako žiješ, nie je možné, aby zahynul syn, za ktorého matka toľké slzy roní“. No Augustín vo svojej úprimnosti spomína aj matkine chyby a slabosti. Vo svojich dielach nič neprikrášľuje. Výslovne spomína jej dievčenskú náklonnosť k vínu, oddalovanie jeho krstu, tiež určitú povolnosť cez jeho štúdiá a iné. ... Keď sa priblížil deň Monikinej smrti, zažila so svojím synom mystický zážitok, v rozhovore o blaženom živote, bolo to v Ostii nad Tiberom, keď

4 Čerpané zo stránok www.aug.sk

ostali sami opretí o oblok, pozerajúc do záhrady ich domu, ďaleko od ľudí. Počas rozhovoru vyjadrili slová, že akákoľvek rozkoš telesných zmyslov v akejkoľvek telesnej kráse nie je hodná porovnať sa s blaženosťou druhého života. Stupňovite „vystupovali“ od telesných tvorov až po nebo, uvažovali, rozprávali a obdivovali Božie diela. Kým takto rozprávali a túžili po večnom živote, dotkli sa ho mocným tlkotom srdca, no potom sa vrátili k zvuku svojho hlasu, ako to vo svojich Vyznaniach opisuje Augustín. Týmito slovami zakončila Monika rozhovor so synom Augustínom v Ostii nad Tiberom: „Syn môj, čo sa mňa týka, mňa už nič neteší na tomto svete. Nevieť, čo by som ešte robila a načo by som tu bola, keď sa mi už splnila moja životná nádej. Jedna vec bola, pre ktorú som chcela ešte žiť na tomto svete, a to bolo, aby som ťa mohla uvidieť kresťanom katolíkom. V miere omnoho hojnejšej doprial mi to Boh, lebo vidím, že si nielen pohrdol zemskej šťastím, ale si sa stal sluhom Božím. Čo tu mám ešte robiť.“

Sv. Monika a sv. Augustín nám naznačujú **svätosť integrovanú s rodinnou materskou láskou**. Niečo podobné (ale ešte s viacerými originálnymi črtami) nachádzame vo svätosti dona Bosca: mama Margita, ktorá sprevádza nielen Jankove detstvo a dospievanie, ale dáva pečať aj Jankovej formácii v seminári a dôležité orientačné body pre jeho povolanie i kňazstvo⁵. A napokon najoriginálnejšia črta: vo chvíľach keď už matky ustupujú a zostávajú spojené so svojimi synmi kňazmi len v modlitbe, mama Margita prichádza, aby sa stala

5 Pripomeňme si tri rozhodujúce príhovory mamy Margity, ktoré zostali hlboko v srdci Janka Bosca: **MB I, 33 PRI ROZHODOVANÍ SA MEDZI FRANTIŠKÁNMI A SEMINÁROM**: «Chcem aby si ty sám zväzil krok, ktorý urobíš a potom nasleuj povolanie a nepozerať na nikoho. Prvá vec je spása tvojej duše. Farár hovoril, aby som ti povedala kam máš ísť vzhľadom na to, že ako diecézny kňaz mi budeš môcť v budúcnosti viac pomôcť. Ale ja ti hovorím: V týchto veciach na mne nezáleží, Boh je nadovšetko. Vo svojom rozhodovaní vôbec neber do úvahy mňa, ja od teba nechcem nič, nič od teba neočakávam. Uvedom si dobre: narodila som sa chudobná, žila som chudobná a achudobná aj chcem zomrieť. A hovorím ti: keď sa rozhodneš stať diecéznym kňazom a staneš sa bohatým, neprekročím prah tvojho domu. Pamätaj si to dobre.» **MB I,42 V DEŇ OBLIEČKY**: Dňa 30 októbra 1835 som sa mal dostaviť do seminára. Malý sprievod bol pripravený. Moji príbuzní boli všetci spokojní a ja najviac. Len moja matka bola taká zamyslená a občas sa na mňa pozrela akoby mi chcela niečo povedať. Večer pred mojím odchodom si ma zvolala a povedala tieto pamätné slová: «Janko, obliekol si si kňazský odev; mám z toho takú radosť akú len môže mať matka, keď sa teší zo šťastia svojho dieťaťa. Ale pamätaj si, že nie oblek z teba robí dôstojnú osobu, ale čnosti, ktoré budeš žiť. Ak by si niekedy zapochyboval o svojom povolaní, tak pre lásku Božiu nezneucti tento oblek. Radšej ho daj zo seba dole. Budem radšej matkou syna, ktorý je chudobným roľníkom, než matkou kňaza, ktorý zanedbal svoje povinnosti. Keď si sa narodil zasvätila som ťa Panne Márii, keď si začal svoje štúdiá odporúčala som ti, aby si si ju uctieval: teraz ti hovorím: celkom sa jej zasväť, buď priateľom s tými, ktorí si ju uctievali a keď sa raz staneš kňazom odporúčaj a rozširuj vždy a všade úctu k nej.» Keď matka dopovedala tieto slová od dojatia sa rozplakala. **MB I,56 V DEŇ VYSVIACKY** V deň po primičnej omši, keď som zostal sám moja matka mi povedala tieto pamätné slová: «Si kňazom, slúžiš sv. omšu, od tejto chvíle si teda bližšie k Ježišovi. Pamätaj však, že byť bližšie k Ježišovi znamená začať trpieť. Možno to hneď nezbadáš, ale postupne sa presvedčíš, že tvoja matka ti povedala pravdu. Ja som si istá, že každý deň sa budeš za mňa modliť, či budem živá alebo mŕtva a to mi stačí. Ty odteraz myslí len na spásu duší a o mňa nebud' ustarostený.»

plne účastná apoštolského diela pre spásu mladých. Takto máme v donovi Boscovi (a jeho mame) originálnu svätosť, kde svätá matka vedie svojho syna a napokon svätý syn privádza svoju matku do stredu svojho poslania. Vidíme tu teda **prepojenie rodiny a svätosti čo sa napokon premietlo do pojmu rodinný duch**, teda môžeme hovoriť **o svätosti, ktorá sa utvára v rodine a ktorá zároveň v rodinných vzťahoch vidí ideál svätosti**.

Uzavorme teda našu prvú úvahu v týchto bodoch:

- V donovi Boscovi Duch svätý namaloval originálnu ikonu svätosti (v kontinuite s inými svojimi dielami) a ponúka nám v ňom dar svätosti spojenej s priateľstvom a s rodinnosťou, ide o svätosť krásnych ľudských vzťahov
- Saleziánska spiritualita dona Bosca má v sebe zdroje, ktoré môžu byť svetlom modernému človekovi, aby sa nemusel utiekať do ultra spiritualistických hnutí (aj katolíckeho pôvodu). Zdroje sú: svätosť spojená s prácou, s hodnotami sveta, ľudského spoločenstva a nesmierna dôležitosť výchovy.

3. Priateľstvo a otcovstvo dona Bosca

Jedna z originálnych črt svätosti dona Bosca je štýl priateľstva, ktoré prerastá do otcovstva. Podľa svedectiev zozbieraných don Lemoynom dospievajúci Janko Bosco pobývajúci v Castelnouve vytvoril veľmi priateľský a otcovský model kňazstva, v ktorom nesmie chýbať vzťah k deťom a k mladým. *Keby som bol kňazom robil by som to inakšie*, hovoril matke keď prežíval smútok z prítomnosti príliš vážnych a nedotknuteľných kňazov, ku ktorým bol strach priblížiť sa. *Preukázal by som deťom, že ich mám rád, a že mi na nich záleží a že mi tiež záleží na tom, aby ma mali radi, zavolať by som si ich okolo mňa a pousiloval by som sa dať im nejakú dobrú radu a urobil by som všetko pre ich spásu. Aké je to krásne keď sa deti a mladí môžu porozprávať so svojim kňazom*⁶. Podľa Janka Bosca teda ani vznešenosť kňazstva, ani veda, ani dôležité pastoračné povinnosti by nemali kňaza zbaviť povinnosti vedieť sa prihovoriť deťom. Janko Bosco hovorí: *budem vždy prvý, kto sa k nim priblíži, prekonám hranicu, ktorá by nás oddeľovala. Prvý krok na ceste k mladým – priblížiť sa, prekonať rozdiel. Medzi dospelými a mladými je večný rozdiel. Chciet byť priateľom, byť otcom, mamou.*

⁶ MB I, 25. Vlastný voľný preklad, úmyselne trochu interpretovaný na dnešné časy.

Don Bosco tento prvý krok robí mnohokrát, symbolickou ikonou tohto prístupu sa stalo **stretnutie sa s Bartolomejom Garellim**, o ktorom don Bosco rozpráva vo svojich *Pamätiach*⁷. Keď vidí podozrievavý a prísny prístup kostolníka k mladému chlapcovi don Bosco urobí prvý krok.

- Čo to robíte? Prečo bijete toho chlapca? Čo zlého urobil?
- Lezie do sakristie a nevie miništrovať!
- A preto ho musíte biť?
- Čo vás do toho?
- Čo ma do toho? **Je to môj priateľ**. Hneď ho zavolajte. Musím s ním hovoriť.

Prvý krok znamená prekonať podozrenia, možno aj oprávnené, ujať sa s láskou, prehlásiť za priateľa neznámeho, dať mu šancu, viesť s ním dialóg, odhaliť to, čo žije, čo mu chýba a ponúknuť mu cestu priateľstva, ktorá napokon prerastie do cesty otcovstva, ktoré sa stará.

Otcovské srdce dona Bosca plné lásky voči mladým sa zjavuje aj v jeho dielku *Vystrojený mladík (Il Giovane provveduto)*, ktoré po prvý krát vychádza v roku 1847, teda keď don Bosco prežíval 6 rok svojho kňazstva. Toto dielo, ako to konštatuje don Stella⁸ je úžasným programom mládežníckej spirituality, Don Bosco v ňom intuitívne vytušil idealizmus mladej duše a jej ašpiráciu k radosti a na týchto hodnotách svätý vychovávateľ buduje svoju ponuku mládežníckej svätosti. Je tu však ešte jedna skutočnosť, ktorej sa chceme dotknúť. **Uprostred tohto «systému», sa ponúka aj osoba, ktorá sa daruje v láske.** Don Bosco píše: *Moji drahí, mám vás rád z celého môjho srdca, stačí že ste mladí k tomu, aby som vás mal veľmi rád. A môžem vás uistiť že, nájdete knihy napísané ľuďmi, ktorí sú čnostnejší i vzdelanejší než som ja, ale len veľmi ťažko nájdete toho, kto by vás v Ježišovi Kristovi miloval viac ako ja, a kto si viac želá vaše šťastie.*⁹

7 Pamäti oratória (PDF na www.saleziani.sk, s. 35)

8 Stella P., *Valori spirituali nel «Giovane provveduto» di san Giovanni Bosco*, Roma 1960, (Versione PDF)

9 Celý text úvodu do Zaopatreného mladíka: «Diabol **vzd'ala'uje mladých ľudí od cesty čnostného života dvomi základnými klamstvami**. Ponajprv sa ich snaží presvedčiť, že **slúžiť Pánovi znamená žiť smutným životom**, ktorý je ďaleko od každej zábavy a radosti. Nie je to tak moji drahí chlapci. Ja vás chcem naučiť takému spôsobu kresťanského života, ktorý je radostný a plný spokojnosti, ukážem vám, ktoré zábavy a radosti sú naozaj pravé, aby ste mohli povedať spolu s prorokom Dávidom: slúžime Pánovi vo svätej veselosti. Druhým klamstvom, ktoré diabol používa **je nádej na dlhý život a odkladanie zmeny života na starobu alebo na čas tesne pred smrťou**. Dávajte si veľký pozor, synáčkovia moji, v tomto ohľade boli mnohí veľmi oklamani. Kto vám zaručí, že sa dožijete staroby? Bolo by lepšie, keby sme sa vedeli so smrťou dohodnúť, ale život a smrť sú v rukách Božích a on nimi nakladá ako chce on. A tiež treba povedať: ak začneme dobrý život teraz, keď sme mladí, budeme dobrí aj v časoch staroby, dobrá bude naša smrť, začiatok večnej radosti. Naopak, ak nás v mladosti ovládajú neresti, zaiste budú pokračovať v každom veku, až do smrti. A aby sa vám takéto nešťastie

Toto je láska otca, láska toho, ktorý sa chce dať svojim deťom, aj keď ich ešte osobne nepozná. *Stačí, že ste mladí, aby som vás mal rád.* Takejto lásky nebude vo svete nikdy dosť. Je to reprezentácia lásky Otca, ktorý hľadá a miluje a je disponovaný dať to najdrahšie, čo má, svojho Syna, pre spásu sveta, ľudí.

4. Don Bosco buduje rodinu svojich synov

Celé dielo dona Bosca, nielen vzťah k mladým, ale vzťah k svojim spolubratom je poznačený otcovskou láskou a snahou vybudovať prostredie rodiny. Rodina má svoje dejiny, svoju históriu, ktorá patrí len im. Táto sa rozpráva alebo číta pri rodinnom krbe. Don Bosco sa napokon rozhodol napísať takú históriu rodiny, ktorá sa v prvom rade viaže na jeho osobnú históriu. Takto vzniká dielo *Memorie dell'Oratorio (Pamäti Oratória)* ako istý druh «rodinnej kroniky», ktorá má slúžiť všetkým jeho synom, ktorí prišli a ktorí ešte len prídu, teda jeho novej rodine, jeho potomkom. Okolo tohto diela sa všetci majú združiť a čítať ho, aby si v rodine uvedomili, čo je základom ich existencie. Don Bosco vo svojom úvode píše takto:

Prečo tieto Pamäti? Viackrát ma nabádali, aby som napísal pamäti, týkajúce sa Oratória. Radili mi to ľudia veľmi vážení. A predsa som sa nikdy neodvážil začať, lebo som nerád rozprával o sebe. Teraz to však nie je rada, ale priamo rozkaz. Osobu, ktorá to rozkazuje, nemožno neposlúchnuť. A tak sa dávam do písania. Sú to veci obyčajné, ale dôverné a **preto môžu byť saleziánskej rodine** na ošoh. Píšem totiž (a hovorím to hneď na začiatku) svojim drahým synom saleziánom a zakazujem tieto veci zverejniť pred mojou smrťou i po nej. **Čomu môžu poslúžiť tieto stránky?** Možno sa z nich poučiť o minulosti, aby sa prekonali ťažkosti budúce. **Môžu nám ukázať, ako nás vždy viedol sám Boh. A môže to byť pre mojich synov príjemné čítanie, keď tu už ja nebudem, keď ma Boh povolá, aby som mu vyúčtoval zo svojho života. Ak na daktorej stránke nájdete mnoho srdečnosti, určitú záľubu ukazovať sa, buďte ku mne zhovievaví. Som otec, ktorý má radosť, keď môže svojim synom rozprávať o svojich veciach. Myslím si, že aj im musí robiť radosť, keď sa dozvedajú o otcovom drobnom podnikaní, a že aj myšlienka, že v malých i veľkých veciach vždy starostlivo myslím na ich duchovné i hmotné dobro, im tiež robí dobre.** Tieto svoje pamäti rozdeľujem do štyroch desaťročných období, lebo v každom období sa naša rodina značne rozvinula. Drahí synovia, **keď budete tieto pamäti čítať a ja tu už nebudem, spomeňte si na mňa ako na otca, ktorý vás mal**

nestalo, chcem vám predstaviť jednoduchý a ľahký spôsob života, skrze ktorý sa stanete radosťou vašich rodičov a príbuzných, budete na česť svojej vlasti, dobrí občania tu na zemi a jedného dňa šťastní obyvatelia neba. **Moji drahí, mám vás rád z celého môjho srdca, stačí že ste mladí k tomu, aby som vás mal veľmi rád. A môžem vás uistiť že, nájdete knihy napísané ľuďmi, ktorí sú čnostnejší i vzdelanejší než som ja, ale len veľmi ťažko nájdete toho, kto by vás v Ježišovi Kristovi miloval viac ako ja, a kto si viac želá vaše šťastie.** Pán nech je s vami a nech dopraje, aby ste uskutočňujúc týchto niekoľko jednoduchých rád dosiahli spásu vašej duše a aby ste tak zväčšili Božiu slávu, čo je aj jediným cieľom tohto môjho spisu. Žite šťastne a Pán nech je s Vami. S láskou v Ježišovi Kristovi, kňaz Ján Bosco» (Preklad vlastný)

rád a zanechal vám tieto stránky ako znak svojej lásky. A pri tejto spomienke pomodlite sa za odpočinok mojej duše.

Vedieť, čo sa udialo v rodine je záväzok, aby sa v rodine niečo dialo, aby to pokračovalo. Je to otázka hrdosti, cti a úcty k minulosti. Otec, na ktorého dnes spomíname nám vyrozprával svoju skúsenosť s Bohom – skúsenosť, v ktorej sme sa zrodili. A aká je naša odpoveď? Náš vzťah k tomuto testamentu?

5. Don Bodrato a Don Lemoyne píše o svojom otcovi

Nuž a napokon sa dostávame k opačnému brehu: don Boscovi synovia píše o svojom otcovi. Ako však iste pochopíte, že rozsiahlosť tejto témy je nezmerná. Dalo by sa toho nájsť tak veľa. Obmedzíme sa len na dve perly, ktoré si myslím, že nie sú až tak veľmi známe. Ponajprv jedno prenikavé svedectvo, ktoré plne **potvrďuje tézu o otcovstve a priateľstve** dona Bosca. Don Francesco Bodrato (prvý inšpektor Argentíny v r. 1823-1880) 5. marca 1877, teda ešte don Bosco žije v plnom kvete, napísal v liste svojim novicom:

«Ale kto je don Bosco? Dovoľte mi to povedať, nech vám to poviem ako som to sám zažil a počul od druhých. Don Bosco je náš najmilovanejší a najnežnejší otec. Toto hovoríme my všetci, ktorí sme jeho synovia. Don Bosco je prozretelný muž alebo muž prozreteľnosti týchto čias. Toto hovoria skutočne múdri ľudia. Don Bosco je ľudomil, filantrop. Toto hovoria filozofi. A ja hovorím, prijímajúc to všetko čo bolo povedané, don Bosco je skutočným priateľom, o ktorom Písmo hovorí, že je veľkým pokladom. A my sme našli tohto opravdivého priateľa, tento veľký poklad. Najsvätejšia Panna nám dala svetlo, aby sme ho spoznali a Pán nám umožnil, aby sme ho vlastnili. A tak beda tomu, kto ho stratí. Keby ste vedeli koľké osoby nám ho závidia ... Ak uveríte tak ako ja, že don Bosco je skutočným priateľom, pokladom, tak ako hovorí o tom Písmo, tak si musíte dávať pozor, aby ste tento poklad stále vlastnili a usilovali sa vpísať si ho do srdca»¹⁰.

Druhý text, ktorý chceme predložiť je **Úvod do prvého zväzku Životopisných pamätí** (*Memorie biografiche*¹¹), ktorý napísal don Lemoyne. Prvý zväzok prináša spomienky na rodičov Jána Bosca a na prostredie, z ktorého pochádzal a opisuje jeho náročnej cestu ku kňazstvu. Zachytáva teda spomienky na obdobie od roku 1815 (narodenie Janka Bosca) až po rok 1841 (kňazská vysviacka). Tu sú jeho slová:

10 F. BODRATO, *Epistolario*, a cura di B. Casali. Roma, LAS 1995, s. 132. Podľa duchovných cvičení don F. Motto, *Ripartire da don Bosco. Dala storia alla vita di oggi*, pre saleziánov v USA, rok 2004. PDF v taliančine k dispozícii na www.sdb.org

V hlbokom pohnutí, ako milujúci brat predkladám drahým saleziánom životopis nášho cteného otca v Ježišovi Kristovi, dona Jána Bosca. Všetci už so živou túžbou očakávali výsledok tejto mojej práce, ktorú mi zverili predstavení a ja sa teším, že môžem aspoň z časti uspokojiť túto ich oprávnenú túžbu týmto prvým zväzkom. Ostatné budú postupne vychádzať v krátkych časových odstupoch. Nevynechal som nič z toho, čo som sa dozvedel. Je to úžasný komplex vecí a skutočností, v ktorých je možné zreteľne vidieť Boží prst a to nám dáva úžasné povzbudenie do prežívania našej prítomnosti a oživuje pevnú dôveru v našu budúcnosť. Rozprávanie, ktoré predkladám, sa plne pridržiava pravdy. **Len málo ľudí na svete bolo tak milovaných, ako bol milovaný don Bosco svojimi adoptívnymi synmi. Oni nám zanechali množstvo spomienok na to, čo na vlastné oči videli a na vlastné uši počuli. Viaceré pamätné udalosti medzi rokom 1864 až 1888 som si už v tom čase písomne zaznamenal aj ja sám.** Mnohé skutočnosti som sa dozvedel z dlhých, častých a veľmi dôverných rozhovorov, ktoré som mal s Božím sluhom počas viac ako 24 rokov a z ktorých som nenechal «padnúť na zem» ani jediné slovo. Je pozoruhodné, že som nikdy od neho nepočul nijaký výrok, ktorý by čo len naznačoval žiarivé čnosti jeho nevinného srdca a nikdy ani slovom nevyjadril, že ho Boh obdaril nadprirodzenými darmi. Toto jeho utajovanie sa, ovocie jeho veľkej skromnosti, je široko nahradené nielen spomienkami tých, ktorí žili po jeho boku a boli jeho priateľmi, ale aj spomienkami osôb úplne cudzích, ktorí s ním prišli do kontaktu len pracovne. A je ich niekoľko stoviek, tých, ktorí prišli hovoriť o tom, čo o ňom vedeli a mnohí z nich prehlásili, že sú ochotní vydať o tom svedectvo pod prísahou. Množstvo materiálu, ktorý som nazbieral – udalosti, výroky, dôkazy jeho čností – ktoré žnem ako na bohatej žatve, mi spôsobuje len jednu bolesť, že totiž môj život je príliš krátky na to, aby som toto všetko spracoval a denne presviedčam o nevyčerpatelnosti tohto štúdia. Ak by táto moja práca mala byť úplne dokončená, bolo by potrebné, aby kánonický proces o živote dona Bosca bol ukončený. Totiž len po skončení procesu je možné dostať sa k výpovediam prisažných svedkov. **Napriek tomu však dúfam, že Saleziáni budú môcť v týchto stránkach plnohodnotne spoznať svojho dobrého Otca a budú spokojní so svedectvami, ktoré som im mohol priniesť.** Tieto stránky sa nezrodili z fantázie, ale boli diktované srdcom, ktoré bolo vedené chladným rozumom. Písanie bolo predchádzané dlhým škrupulóznym skúmaním, hľadaním zhody vo výpovediach, poctivou konfrontáciou. Rozpravy, dialógy, každá jedna skutočnosť, ktorú som považoval za dôležitú, nie sú ničím iným, len verným literárnym prepisom toho, čo texty a svedectvá priniesli. Viaceré kapitoly sa budú zdať zdlhavé, niektoré príhody zachádzajú až do detailných maličkostí, mnohé prejavy jeho čností sú aj opakované, líšia sa len časom a okolnosťami.

11 **Memorie Biografiche di don Giovanni Bosco** je plný názov monumentálneho diela o živote a diele dona Jána Bosca (1815-1888). Toto 19 zväzkové dielo vychádzalo postupne od roku 1898 až do roku 1939. Spomienky, svedectvá, listy, záznamy z konferencií, večerných sloviiek a kázni na podnet predstavených hneď po smrti dona Bosca začal zbierať a pripravovať na vydanie don Giovanni Battista LEMOYNE (1839-1916), ktorý je autorom-editorom prvých deviatich zväzkov. Don Lemoyne zomiera v roku 1916, v čase keď bol už v tlači deviaty zväzok *Životopisných spomienok*. Mal pripravené už aj podklady pre desiaty zväzok, ktorý však napokon vyjde ako posledný v roku 1939. Zväzky 11-19 boli vydané v rokoch 1930-1939 a ich autorom-editorom je don Ceria.

Uvedomoval som si, že robiac inak, mnohé skutočnosti by sa nenávratne stratili a mnohí spolubratia by mohli byť oprávnené nespokojní. Okrem toho som dostal od don Ruu, nášho hlavného predstaveného, jasný príkaz, aby som nevynechal nič z nijakého materiálu, ku ktorému som sa dostal, a aby som uviedol aj také skutočnosti, ktoré sa v prítomnosti zdajú nepodstatné. Nadbytočné opisy je napokon vždy možné preskočiť a syntéza nie je ťažká, keď je skutočnosť opisovaná v maximálnej možnej šírke. Veľmi poctivo som sa zaoberal aj skutočnosťami, ktoré sa týkajú Margity Boscovej, matky cteného zakladateľa našej Spoločnosti sv. Františka Saleského, lebo som to považoval za nevyhnutné pre dobré pochopenie života syna, zvlášť jeho mladosti. Vskutku, čnosti matky oslivo rozkvitli v jej synovi don Jánovi.

Moje rozprávanie je ako rozprávanie toho, kto hovorí vo vlastnej rodine: moje jediné úsilie je to, **aby som vykreslil dona Bosca takého aký bol, vytvoril jeho živý obraz, nakoľko je to možné.** Je to len pre vás, moji najdrahší spolubratia, to, čo píšem. Myslím tým teda to, aby sa tejto knihe nerobila nijaká reklama, nech sa neprekladá, nech sa nerobia nové vydania, prepisy a dopĺňovania, nech z nich nikto nerobí výťahy pre akékoľvek ciele, nech sa nedáva do rúk osobám mimo našej spoločnosti, aby z nich ako zo studne nevyťahovali argumenty pre písanie chvál na dona Bosca. To platí dovtedy, kým sa k tomu nevyjadrí sv. Stolica a kým to písomne nedovolí Hlavný predstavený. Dávam teda tieto moje slová pod ochranu platných ustanovení. Na uspokojenie naliehavých prosieb našich chovancov, nespočetných dobrodincov a priateľov pripravíme iné vydanie. Moji najdrahší spolubratia! Na týchto stránkach, kde sa bude hovoriť o donovi Boscovi, chlapcovi a študentovi, klerikovi a kňazovi, zakladateľovi sviatočných oratórií, útulkov, dielní, škôl, reholných spoločností a apoštolských misií, budeme cítiť silný podnet pre posvätenie nás a chlapcov, ktorí nám boli zverení. Budeme v nich vidieť pravidlo pre akýkoľvek okamih nášho života, príklad všetkých čností, kresťanských, kňazských i reholných. **Nájdeme v nich jeho ducha, jeho srdce, jeho výchovný systém, jeho nenásytnú túžbu zachraňovať duše a v každej jeho iniciatíve, v každom jeho úmysle jeho neoddeliteľnú jednotu a vernosť svätej katolíckej a apoštolskej rímskej Cirkvi a k vikárovi Ježiša Krista na tejto zemi.** Budeme cítiť, ako sa stále viac zapalujeme vrúcnu horlivosťou pre rast a slávu našej Spoločnosti, bude rásť naša úcta a dôvera voči Hlavnému predstavenému don Michalovi Ruovi, ktorému venujem všetky tieto zväzky, lebo ním boli inšpirované a schválené a tiež naša veľkodušná a jednoduchá poslušnosť samotnému donovi Boscovi, ktorý nám neprestáva opakovať slová, ktoré uviedol v liste na rozlúčku: *Váš hlavný predstavený je mŕtvy, ale bude zvolený namiesto neho druhý, ktorý sa bude starať o vás a o vašu večnú spásu. Počúvajte ho, milujte ho, poslúchajte ho, modlite sa za neho, tak ako ste to robili voči mne.* A napokon budeme v srdci cítiť stále živšie lásku, nežnosť a vďačnosť za Mocnú Pannu Pomocnicu kresťanov, ktorá sa úžasnym spôsobom ujala dona Bosca v každom kroku jeho života, aby nám preukázala nevyčerpatelne prejavujúcu svoju materinskú lásku.

Turín, 15. August 1898, sviatok Nanebovzatia Panny Márie
Kňaz Giovanni Battista Lemoyne

Záver

Don Bosco nás chcel ako rodinu, stal sa naším otcom. Prví saleziáni ho vnímali ako otca. Z tejto skutočnosti vyplýva prorocká úloha: vydať sa na cestu rodinnej svätosti. Naša svätosť nie je svätosť silných jednotlivcov alebo veľkých asketických osobností. Je to svätosť, ktorá sa viaže na rodinu, ktorá v donovi Boscovi vidí svojho otca a preto sa vnímame ako bratia a sestry, zasvätení, zasvätené v komunitách, saleziáni spolupracovníci žijúci v rodinách a popri komunitách. **Rodinná svätosť je vždy spojená s výchovou**, rodina je miesto, kde sa stretávajú generácie, kde už vzájomná prítomnosť je výchovná. Rodinnosť a výchova je binómium, ktoré poskytuje dôležitý priestor v spiritualite a nikdy nám nedovolí odkloniť sa od zdravých tradícií a ani prikloniť sa nezdravým spiritualistickým prúdom, ktoré popierajú. Ak Benedikt XVI hovorí **o permanentnom napätí medzi vierou a rozumom**, medzi **evanjeliom a životom** ľudí poznačených svojou krehkosťou, tak kľúčovým slovom **napätia medzi Božou ponukou a ľudskou slobodou** je výchova. A aj k tejto skutočnosti nám Benedikt XVI dodal famózný text, ktorý hovorí o prorockej úlohe výchovy, ktorej sa Cirkev nikdy nesmie vzdať¹².

Naša rodina má teda jasné miesto v Cirkvi, má svoju identitu. Charizma dona Bosca je aktuálna a dobrá ľudská výchova v rodine je základom nového sveta, nových generácií. Svet potrebuje

- priateľstvo a otcovstvo,
- rodinnosť a výchovu

Všetko toto máme skryté v našej charizme: objavíme poklady don Boscovej svätosti a predložiť ju dnešnej Cirkvi a dnešnému svetu? A zdá sa že Duch pokračuje vo svojom vanutí naším smerom. Na začiatku tretieho tisícročia sme dostali výzvu, aby sme prežívali svätosť ako *vysokú úroveň každodenného kresťanského života*¹³ alebo ak chceme **ako plnenie si svojich povinností** (don Bosco), aby sme sa usilovali o svätosť ako spoločenstvo¹⁴ alebo ak chceme ide

12 Benedikt XVI, *O naliehavej úlohe výchovy*, List diecézy a mestu Rímu zo dňa 21. januára 2008. http://dku.abu-bratislava.sk/subory/doc/vych_list_ben.pdf . V sobotu 23. februára 2008 sa zhromaždilo asi 40-tisíc veriacich z Rímskej diecézy na Námestí sv. Petra, aby od neho symbolicky prijali List o výchove. Príhovor Svätého Otca k týmto zhromaždeným nájdete na http://www.dkunitra.sk/dokumenty/list_Benedikta_XVI_o_vychove.pdf

13 Ján Pavol II, *Novo millennio ineunte*, bod č. 31.

14 Ján Pavol II, *Novo millennio ineunte*, bod č. 43-45.

o to, aby sme **žili svätosť v rodinnom duchu** (don Bosco). Ak toto je vanutie Ducha pre tretie tisícročie, čo by nikto nemal popierať, tak charizma saleziánov dona Bosca tu má svoje miesto. Netreba sa báť o naše smerovanie. Je však potrebné dobre pochopiť význam výchovy

Zdravá výchova v rodine (pokrvnej či duchovnej) je zárukou niečoho normálneho – lebo výchova je ľudská i božská, prirodzená i nadprirodzená, náboženská i svetská. Má v sebe všetky prvky tajomstva vtelenia, ktoré drží pohromade to najkrajšie ľudské a najkrajšie Božie¹⁵.

Otázkou však je či našu skúsenosť využijeme a rozviníme. Don Bosco sa na nás z neba díva a určite si tiež kladie túto otázku. To, čo by sme mohli urobiť ako prvé: zahľadme sa aj my na neho, na jeho odkaz a chopme sa dedičstva, ktoré aj po 200 rokoch od jeho narodenia zostáva stále živé. To prajem sebe, mojej komunite v Trnave i všetkým komunitám a spoločenstvám našej rodiny.

O.M.A.M.G.D – Text neprešiel jazykovou úpravou.

15 Sv. František Saleský vo Filotei prehlasuje, že nábožnosť ako princíp zdokonalenia a krásy celého ľudského života a všetkých vzťahov, ktoré človek prežíva. „*Nábožnosť neprekáža dobru, ale robí všetko krajším a dokonalejším.*“ A František konkrétne menuje: Starosť o rodinu, lásku medzi mužom a ženou, vzťah medzi pánom a poddanými. Toto nie je len ideál, ale aj kritérium pre skúmanie stavu našej nábožnosti, našej spirituality a svätosti, totiž či robí krajším náš život. Takéto kritérium je aj veľmi dobrým styčným bodom medzi moderným svetom a kresťanstvom.